

ارزیابی مولفه‌های طراحی محیطی موثر بر امنیت، مورد مطالعاتی: مرکز محله سنگ سیاه شهر شیراز

فاطمه آبسالان^۱ - سید عباس یزدانفر^۲ - نداسادات صحرانگرد منفرد^{۳*}

۱. کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.
۲. دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.
۳. استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۷ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۱/۰۳/۲۵ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۱/۰۱ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۳/۳۱

چکیده

امنیت یکی از به‌روزترین مباحث در شهرسازی و معماری به خصوص در مقیاس محله است، زیرا از تأثیر عوامل محیطی بر آن نمی‌توان چشم‌پوشی کرد. لذا هدف این مقاله شناسایی تمامی مولفه‌های طراحی محیطی مؤثر بر ارتقاء امنیت در مرکز محله به صورت یک مدل مفهومی جامع و ارزیابی میزان تأثیر هر کدام از آن‌ها در مرکز محله سنگ سیاه است. در گام مرور ادبیات، تمامی ابعاد و مولفه‌های طراحی محیطی امنیت در محله شناسایی و در قالب مدلی مفهومی تدوین و با استفاده از تکنیک دلفی اصلاح شده است. سپس مدل فوق‌الذکر در مرکز محله سنگ سیاه (نماد هویت اجتماعی - فرهنگی بافت تاریخی شیراز)، مورد ارزیابی قرار گرفته است. این مرحله با استفاده از روش تحقیق مورد پژوهی و پیمایشی و ابزار پرسش‌نامه بین ۹۸ نفر از مردم محله انجام شده است. روش نمونه‌گیری «تصادفی خوشه‌ای» می‌باشد. یافته‌های تحقیق گویای آن است که در بعد فعالیتی - خدماتی، مردم و متخصصین با دو بیان متفاوت به دنبال به وقوع پیوستن فعالیت‌های فرهنگی در قرارگاه‌های رفتاری هستند و تفاوت معنی‌دار در این موضوع خود شاخصه مشارکت است که مورد توجه مردم می‌باشد. در بعد اجتماعی نیز به زعم مردم، اعتماد و همبستگی بین آن‌ها در به‌کارگیری شاخصه‌های نظارت طبیعی، تعلق خاطر که مورد توجه آن‌ها و متخصصین می‌باشد، می‌تواند به ارتقا امنیت در محله منجر شود. در بعد معنایی دیدگاه مشترکی وجود داشته و هر دو گروه مردم و متخصصین شاخص سرزندگی را به عنوان تأثیرگذارترین مقوله در ارتقا امنیت دخیل می‌دانند. در بعد کالبدی عمدتاً متخصصین با مقوله زیبایی‌شناسی به دنبال تحقق اهداف ایمنی خود بوده در حالی که مردم بیش‌تر نگاه کارکردی به آن دارند.

واژگان کلیدی: مولفه‌های طراحی محیطی، مرکز محله، بافت تاریخی، امنیت، سنگ سیاه.

۱. مقدمه

نیاز به امنیت از نیازهای مهم و بنیادی است و سعادت و سلامت یک جامعه با امنیت و احساس امنیت عجین شده است. کمبود امنیت، سبب می‌شود قلمروی فضای عمومی کم‌تر مورد استفاده قرار گرفته و لذا خلق فضاهای شهری موفق با مشکل مواجه شود (Salimi et al. 2016). احساس امنیت از جمله مسائل کلیدی برای مردم به خصوص در مقیاس محلات است (Kimber 2009, 5). در صورتی که بین دو سویی کنترل‌های اجتماعی و صمیمیت یا آشنا و غریبه تعادل وجود داشته باشد، امنیت و به دنبال آن حضور مردم افزایش می‌یابد (Siebel and Wehrheim, 2003).

امنیت در عموم بافت‌های فرسوده ایران عموماً دچار بحران است، زیرا علی‌رغم تمام نقاط قوت این بافت‌ها نظیر انسجام محله‌ای، به دلیل رها شدن بافت‌های فرسوده و نیز گسترش کالبدی شهر به تدریج به مناطقی ناامن و مخروبه تبدیل شده و گاه هویت شهرها را با مشکل مواجه کرده‌اند (Rahnama and Hoseinian 2015). از آن‌جا که پرداختن به موضوع امنیت به سبب وضعیت کنونی بافت سنگ سیاه، (به عنوان یکی از قدیمی‌ترین محلات شهر شیراز که دارای زمینه مناسبی برای وقوع انواع جرایم می‌باشد) ضروری به نظر می‌رسد، این محله به عنوان نمونه مطالعاتی انتخاب شد.

نوآوری پژوهش نیز از آن جهت است که با ارائه یک رویکرد مطالعاتی جدید در یک نظام ساختارمند که از طریق تلفیق روش پژوهش کیفی (دلفی) و کمی (پیمایشی) و موردپژوهی انجام شده توانسته ضمن ترسیم مدلی از عوامل محیطی موثر بر امنیت، که به تایید کارشناسان دلفی رسیده این مدل را در محله سنگ سیاه شیراز به آزمایش بگذارد. از سوی دیگر از آن‌جا که از روش پژوهش موردی در این روند استفاده شده، می‌توان ادعان کرد علی‌رغم آن‌که نتایج قابلیت تعمیم به محله‌های دیگر را ندارد (ولی با توجه به نوآوری پژوهش در استفاده از یک رویکرد مطالعاتی ساختارمند)، این مدل قابلیت تعمیم‌پذیری به نظریه را دارا می‌باشد، که البته نیازمند بازآزمایی مدل در چند محله دیگر است. جنبه نوآوری دیگر پژوهش مقایسه نظر متخصصین و مردم ساکن در محله پیرامون عوامل موثر محیطی است، که هرکدام از نظرات جداگانه در پژوهش‌ها وجود دارد، ولی مقایسه بین این دو در محله سنگ سیاه، می‌تواند نتایج و زوایای جدید را نشان دهد که در این پژوهش مبدعانه مطرح شده است. پرسش اصلی مقاله چنین است "کدام یک از مولفه‌های طراحی محیطی در فرآیند ساماندهی مرکز محله سنگ سیاه بر احساس امنیت تاثیر دارند؟" و اولویت‌بندی

مولفه‌ها در ارتقای امنیت ساکنین محله سنگ سیاه چگونه است؟

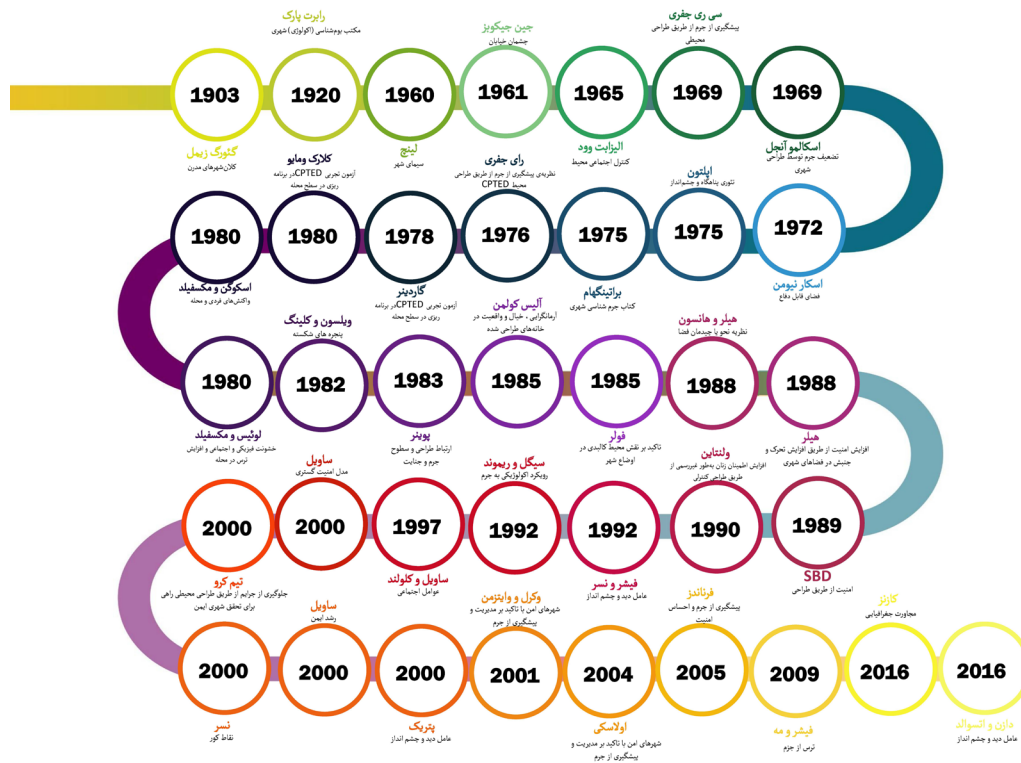
۲. پیشینه‌ی پژوهش

نظریه‌پردازان بسیاری به چگونگی تأثیر محیط بر امنیت پرداخته‌اند و نظریه‌های مختلفی در این خصوص ارائه شده است. از اندیشمندانی که در این خصوص اظهارنظر نموده‌اند می‌توان به رابرت پارک، زیمل، جین جیکوبز، آنجل، آلیس کولمن، تایلور و هال، سورکین، اک و تیسدل، ولنتاین، دیاس و زوکین را نام برد. در این زمینه مکتب بوم‌شناسی (اکولوژی) شهری طی دهه‌ی ۱۹۱۶ توسط رابرت پارک در زمینه‌ی بررسی‌های شهری به وجود آمد (Ketabchi and Bahrpeyma 2017). اولین پژوهش در مورد تأثیر محیط شهری بر امنیت در سال ۱۹۶۱ در کتاب «زندگی و مرگ شهرهای بزرگ آمریکا» نوشته جین جیکوبز صورت پذیرفته است. در این اثر، عوامل کالبدی که می‌تواند امنیت شهرها و محلات را دچار مشکل کند شناسایی شده و به این نتیجه می‌رسد که بین این عوامل و شبکه‌ی ناخودآگاه و پیچیده‌ی اجتماعی میان مردم رابطه‌ای وجود دارد که این رابطه بینابینی می‌تواند آرامش فضای شهری به وجود آورد و پس از آن این آرامش با حضور پلیس حفظ می‌شود (Gharai, Rad Jahanbani, and Rashidpour 2010, 19). یکی از نظریه‌های مطرح در این حوزه که پایه آن با نظرات جیکوبز و فضاهای قابل دفاع اسکار نیومن شکل‌گیری شد (CPTED Crime Prevention through Environmental Design) است که توسط جفری مطرح شد.

این نظریه اعتقاد به تاثیرات محیطی در کنار دیگر عوامل در پیشگیری از جرم دارد و در قرن بیست و یک فراگیر شد و اکنون در میانه موج دیگری از محبوبیت است. کوزن در سال ۲۰۱۶ در یک مقاله مروری نسل اول و دوم این نظریه را در یک شیوه کل‌نگر مفهوم‌سازی کرده و به یک مدل به هم پیوسته دینامیک ارتقا داده است (Cozens, Paul, and Love 2015).

آلیس کولمن، راهکارهای محیطی در مورد افزایش نظارت ساکنان و عدم امکان فرار مجرمان پیشنهاد می‌دهد. تایلور و هال نیز عقیده دارند که می‌توان از طریق طراحی محیطی خوب فضا را تحت کنترل ساکنان درآورده و از ورود افراد مزاحم جلوگیری کرد. سورکین نیز جدا کردن طبقات اجتماعی از یکدیگر را در برقراری امنیت مفید میدانند. اک و تیسدل موارد همه جانبه نگر نظیر موانع فیزیکی و نظارت پلیس در کنار حضور مردم را در تأمین امنیت مؤثر می‌دانند (Salimi et al. 2016). شکل ۱ سیر تاریخی این نظریه‌ها را نشان می‌دهد.

شکل ۱: سیر تاریخی نظریات اندیشمندان در حوزه امنیت

۳. مبانی نظری

در تبیین امنیت می‌توان دو رویکرد ذهنی و عینی را به کار برد. شاخص ارزیابی عینی امنیت تعداد جرم‌های واقع شده در یک محدوده‌ی زمانی و مکانی خاص را ملاک قرار می‌دهد. ولی ارزیابی ذهنی امنیت، از طریق احساس آن در ذهن میسر می‌شود؛ همانند حس مالکیت بر فضا، کنترل دسترسی و غیره (Azizi and Shabanjoola 2014). امنیت در واقع یک حس درونی در امان بودن است که از مؤلفه‌های محیط تأثیر پذیرفته و سپس در ذهن ادراک می‌شود. لذا شکل‌گیری احساس امنیت تحت تأثیر توأمان شرایط محیطی و نیز نوع برداشت و سطوح ادراکی فرد است (Abdollahzadeh Fard, Savarzadeh, and Mohammadi 2019). به طور کلی احساس امنیت یا تحت تأثیر خود فرد است و یا محیطی که فرد در آن قرار گرفته است (Shamaei and Vahedinejad 2018). برقراری امنیت و کاهش جرم و جنایت در محیط‌های شهری، به‌ویژه در بافت‌های تاریخی و فرسوده از مهم‌ترین

اهداف در فرآیند برنامه‌ریزی شهری است. بافت‌های تاریخی به واسطه آن‌که سرمایه‌ی ملی هر کشور محسوب شده و خاستگاه فرهنگ و آداب و رسوم ملت‌هاست، ارزش زیادی دارند (Ghorbani, Mondegar, and Noghsan 2014). لذا عدم امنیت در این گونه بافت‌ها، نه تنها از شکوفایی آن‌ها و رسیدن به نیازهای رده بالاتر جلوگیری می‌کند، بلکه سبب کاهش تعاملات اجتماعی می‌شود که این امر باعث متروکه شدن این محلات تاریخی می‌شود (Mirhoseini and Jahanbakhsh 2016).

۳-۱- ترسیم چهارچوب مفهومی

پس از جستجو در میان چارچوب‌های موجود در منابع مختلف، مقوله ویژگی‌های مکانی تأثیرگذار بر احساس امنیت در قالب یکی از جامع‌ترین ساختارها که شامل معیارهای سنجش مکان در قالب سه بعد فرم، فعالیت (معادل عملکرد) و تصویر ذهنی (معادل معنا) می‌باشد، در نگرش اولیه انتخاب شده است (جدول ۱).

جدول ۱: معیارهای سنجش مکان، پونتر و مونته‌گرمی

مکان	معیارهای سنجش
فرم	فضاهای عمومی، تناسبات، مقیاس، مرکزگرایی، نفوذپذیری، نشانه‌ها
فعالیت	نظارت‌پذیری، تنوع فعالیت، کافه فرهنگی، سرگرمی‌های محلی - سنتی، طول مدت فعالیت، زمان فعالیت (به خصوص شب)، فعالیت‌های جاذب، فعالیت اقتصادی
تصویر ذهنی	خاطره و نمادگرایی، خوانایی، تجربه‌های حسی، ادراک شخصی، سرزندگی، ارتباطات روانی

(Carmona 2006)

عمومی که متأثر از روشنایی می‌باشد، نقش اساسی در زندگی محلی ایفا می‌کنند که می‌تواند بر امنیت تأثیر به‌سزایی داشته باشد. توجه به دو نوع نورپردازی رسمی که توسط دولت تأمین می‌شود و نورپردازی غیر رسمی که توسط ساکنین تأمین می‌شود نیز حائز اهمیت می‌باشد (Kretzer 2021).

- آسایش محیطی: استفاده از فضای سبز، درختان و عناصر طبیعی می‌تواند از طریق ایجاد آسایش محیطی، امنیت فضا را افزایش دهد. بهداشت نیز امر مهمی در این مقوله است چنان‌چه در محیط‌های آلوده و نامرتب که زباله و فاضلاب شهری رها شده باشد، اعمال جنایی محتمل‌تر خواهند بود (Salehi 1998).

- سازمان فضایی: تفکیک مرز بین قلمروهای مالکیتی نظیر عمومی، نیمه عمومی، نیمه خصوصی و خصوصی از یکدیگر می‌تواند یک سازمان فضایی روشن و واضح را خلق کند که به تبع آن نفوذپذیری کاهش یافته و از جرایم پیشگیری شود. نفوذپذیری بدان معناست که چگونگی تأثیر شبکه خیابانی یک بافت را بر حرکت عابران و وسایل نقلیه نشان می‌دهد (Sinafar, Partovi, and Shokouhi 2015). چنان‌چه سلسله‌مراتب سازماندهی فضا رعایت شود، می‌تواند نفوذپذیری را کنترل کند (Mirhoseini 2016 and Jahanbakhsh). تعریف مرزهای روشن، علاوه بر تعریف مالکیت یک فضا، به ارتقا حس قلمرو و حس مکان و امنیت می‌انجامد (Atlas 1999). ویژگی این مرزها یا لبه‌هایی که به خصوص ورودی‌ها در آن قرار دارد، بر میزان نفوذپذیری به داخل فضا اثر مستقیم می‌گذارد؛ زیرا تعیین‌کننده میزان بار جمعی به فضا است و در نتیجه با امنیت در ارتباط است.

- فیزیکی: مولفه‌های گوناگونی نظیر اندازه فضا، فرم آن، تراکم، وجود جداره شفاف و یا صلب را شامل می‌شود. به عنوان مثال اندازه فضا این‌گونه می‌تواند بر امنیت تأثیرگذار باشد که فضای دارای مقیاس انسانی، آرامش‌بخش است و در سوی مقابل، فضای بی‌کران و خالی، اضطراب‌آور است (Lotfi and Sasanipor 2020). نحوه ارتباط فرم فضا و امنیت بدین‌گونه است که فرم‌های U و L شکل و فرم‌هایی که کنج دارند، رویت‌پذیری را کاهش داده و لذا احتمال وقوع جرم در فضا را بالا می‌برند (D.K.Ching 1979). از دیگر مولفه‌های مهم کالبدی بحث فرسودگی محله و یا وجود فضاهای مخروبه است که سازماندهی فضایی را مختل کرده و باعث بی‌قوارگی شهری می‌شود (Habibi 2013). ایمنی فیزیکی نیز به معنای پیشگیری از مواردی است که می‌تواند سلامت فیزیکی انسان را تهدید کند (Rafieyan, Moyedi, and Salmani 2014).

۳-۲-۳- بعد اجتماعی و جمعیتی

مولفه‌های اجتماعی دربرگیرنده مواردی نظیر نظارت اجتماعی و کنترل‌پذیری، روابط اجتماعی و همبستگی

۳-۲- تبیین مولفه‌های امنیت در چارچوب پیشنهادی

از آن‌جا که بعضی مولفه‌های مستخرج از مرور ادبیات نظیر پیوند و همبستگی اجتماعی ذیل بعد اجتماعی قرار دارند و با توجه به این که بعد اجتماعی در مدل سه‌گانه‌ی بالا لحاظ نشده، در مدل مفهومی پیشنهادی دسته‌ای به نام "عوامل اجتماعی جمعیتی" ایجاد شد. به این شکل، از ساختار اولیه برداشتی پیشنهادی انجام گرفت و معیارهای استخراج شده در چهار بعد کلی فعالیتی- خدماتی، کالبدی، اجتماعی- جمعیتی و معنایی قرار داده شد.

۳-۲-۱- بعد فعالیتی- خدماتی

ارائه خدمات گوناگون در محله به منظور تحقق‌پذیری عملکردها و فعالیت‌های متنوع می‌تواند امنیت را افزایش دهد.

- عملکرد: در صورتی که به لحاظ مکانی کاربری‌های متنوع نظیر تجاری، فرهنگی، مسکونی، آموزشی و خدماتی در مجاورت و ترکیب با یکدیگر قرار گیرند، تنوع زمانی نیز اتفاق افتاده و می‌توان ادعا کرد که اختلاط کاربری‌ها محقق شده است. تنوع عملکردی و اختلاط کاربری از عواملی است که می‌تواند به صورت توأمان امنیت و اجتماع‌پذیری را تحت تأثیر قرار دهد (Monfared, Hashemnejad, and Yazdanfar 2021).

- فعالیت: با افزایش فعالیت‌های اجتماعی جاذب جمعیت در سطح محله می‌توان امیدوار بود روابط متقابل افراد افزایش یابد و به تبع آن اشتغال‌زایی و تسهیلات رفاهی بهبود یابد. در این صورت میزان نظارت انسانی و امنیت نیز افزایش خواهد یافت (Ziari, Asadzadeh, and Sadeghi 2013, 19). از جمله فعالیت‌های جمعی موثر بر امنیت، رویدادهای فرهنگی است که نقش اساسی بر افزایش مشارکت مردم نیز دارد. فضاهایی با مشارکت مردمی جهت بهبود تعاملات ساکنین می‌بایست ایجاد گردد تا احساس امنیت ارتقا یابد. (Jafari Karimi, Ali Akbari, and Taleshi 2021).

۳-۲-۲- بعد کالبدی

کالبد شهری در واقع در برگیرنده دو بخش متمایز پر و خالی است. این دو در عین آن که نقش و عملکرد مستقلی دارند، می‌بایست با یکدیگر منسجم باشند (Zekavat 2013). مولفه‌های کالبدی می‌توانند به‌وسیله سازمان‌دهی مناسب فضاهای پر و خالی، مواردی نظیر آسایش بصری و محیطی و سازمان فضایی صحیح را محقق کنند.

- آسایش بصری: چنان‌چه سیمای شهر آسایش بصری داشته باشد بدان معنا که مواردی نظیر کیفیت ظاهری و تناسب بصری رعایت شده باشد، نورپردازی و رنگ به صورت مطلوب باشد و خط آسمان خط بام متعادلی را خلق کرده باشد، می‌تواند بر افزایش امنیت اثرگذار باشد (Zarghami et al. 2018). فعالیت‌های شبانه فضاهای

فضا یکی دیگر از مولفه‌های معنایی است. به عنوان مثال، مکان‌هایی هستند که توسط گروه‌هایی از زنان به عنوان فضای بدنام و نامنم برچسب می‌خورند، چنین تصوراتی از مکان‌ها باعث اجتناب از مکان‌ها می‌شود (Koskela and Pain 2000). بدنامی فضا سبب کاهش حضور در آن فضا شده و به تبع آن کاهش امنیت و زمینه جرم‌خیزی بیش‌تر در فضا را به دنبال دارد (Shakoori Asl 2017). دیگر مولفه مهم معنایی هویت محله‌ای است که از طریق تمایز ویژگی‌های محلی به عنوان یک امتیاز برای تشخیص و حس تعلق به مکان محسوب می‌شود. نبود هویت در محله باعث عدم همبستگی بین ساکنان می‌شود (Sha-maei and Vahedinejad 2018). از نظر متخصصان حوزه شهری، یکی از تاثیرگذارترین مولفه‌های معنایی امنیت، حس تعلق به فضا است. این موضوع از طریق روش آنتروپی شانون اثبات شده است (Jafari Karimi, Ali Akbari, and Taleshi 2021).

۳-۳- استخراج مولفه‌های محیطی موثر بر امنیت و فراوانی آن‌ها

در ادامه پرتکرارترین مولفه‌ها طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۸ و ۱۹۶۵-۲۰۱۹ به دست آمد تا حوزه‌های پر اهمیت در مورد این رویکرد از طریق جستجوی منابع مشخص شود. بر این اساس، رتبه اول در ارتقای امنیت مربوط به مولفه‌ی نظارت طبیعی است که فراوانی ۵۰٪ از میان ۱۱۶ منبع را دارد. رتبه دوم و سوم به ترتیب مولفه‌ی نور و روشنایی و کنترل دسترسی‌ها و ورودی‌ها با فراوانی ۴۴٪ و ۴۳٪ می‌باشد. سپس تعمیر و نگهداری و قلمروگرایی به ترتیب با فراوانی ۴۰٪ و ۳۶٪ چهارمین و پنجمین مولفه‌ی پر اهمیت از بین منابع تلقی می‌شوند (شکل ۲).

۴. روش تحقیق

پس از دسته‌بندی معیارها، چهارچوب مفهومی اولیه پژوهش تدوین شد. معیارها به همراه نمایش فراوانی در کنار هر کدام در قالب چارچوب پیشنهادی قرار گرفتند. جهت ارزیابی چارچوب مفهومی، از اساتید خواسته شد نظرات و پیشنهادهای درباره‌ی هر یک از مولفه‌ها و تغییر ساختار مفهومی ارائه دهند. ساختار اولیه از طریق انجام دو دور دلفی و توسط ۸ نفر از متخصصین نهایی شد. جدول ۲ جمع‌بندی این تغییرات و شکل ۳ نیز مدل مفهومی اصلاح‌شده‌ی حاصل از نتایج دلفی را نمایش می‌دهد. به دلیل محدودیت در صفحات مقاله از دور اول دلفی صرف نظر شده و صرفاً نمودار اصلاح‌شده نهایی گزارش شده است. سپس برای اولویت‌بندی ۸۱ معیار به دست آمده، پرسش‌نامه طیف لیکرت (۴ گزینه‌ای) از متخصصین به عمل آمد.

شهروندان است. وجود فضاهای محلی که فرصت برخورد چهره به چهره و تعامل را فراهم می‌کنند، می‌تواند این بعد را ارتقا بخشد. این موارد را می‌توان در حضور فعال مردم و گروه‌های سنی و جنسی متفاوت در فضاهای شهری جستجو کرد تا به واسطه آن امنیت ارتقا یابد (Ahmadi and Mehrjou 2020).

- کنترل اجتماعی: کنترل را می‌توان اعمال قدرت، هدایت یا بازداشتن دیگران تعریف کرد. کنترل می‌تواند به ایجاد ثبات و نظم کمک کند و لذا در افزایش امنیت مؤثر است. کنترل اجتماعی به معنای مشروط و محدود شدن رفتار و اعمال فرد یا افراد مورد کنترل به اهداف و هنجار جامعه است. کنترل دسترسی شامل سه دسته غیررسمی یا طبیعی، رسمی و سازماندهی شده است که کارکنان امنیتی و راهکارهای مکانیکی مثل دوربین مداربسته می‌توانند آن را تأمین کنند (Cozens et al. 2005). از میان این سه نوع کنترل، متخصصان معتقدند نظارت طبیعی جز مهم‌ترین عوامل برای پیشگیری از وقوع سرقت از ساختمان‌های مسکونی می‌باشد (Behzadpour and Hosseini Ghasvand 2018).

- خصوصیات دموگرافیکی: یکی از عوامل فردی مؤثر در احساس امنیت جنسیت است. به نحوی که زنان تجربه ترس و احساس ناامنی بیشتری به خصوص در شب هنگام دارند (Perkins and Taylor 1996). گروه‌های سنی متفاوت نیز درک متفاوتی از حس امنیت دارند. به عنوان مثال افراد سالخورده در خصوص ادراک حس امنیت آسیب پذیرترند (Baba and Astin 1989).

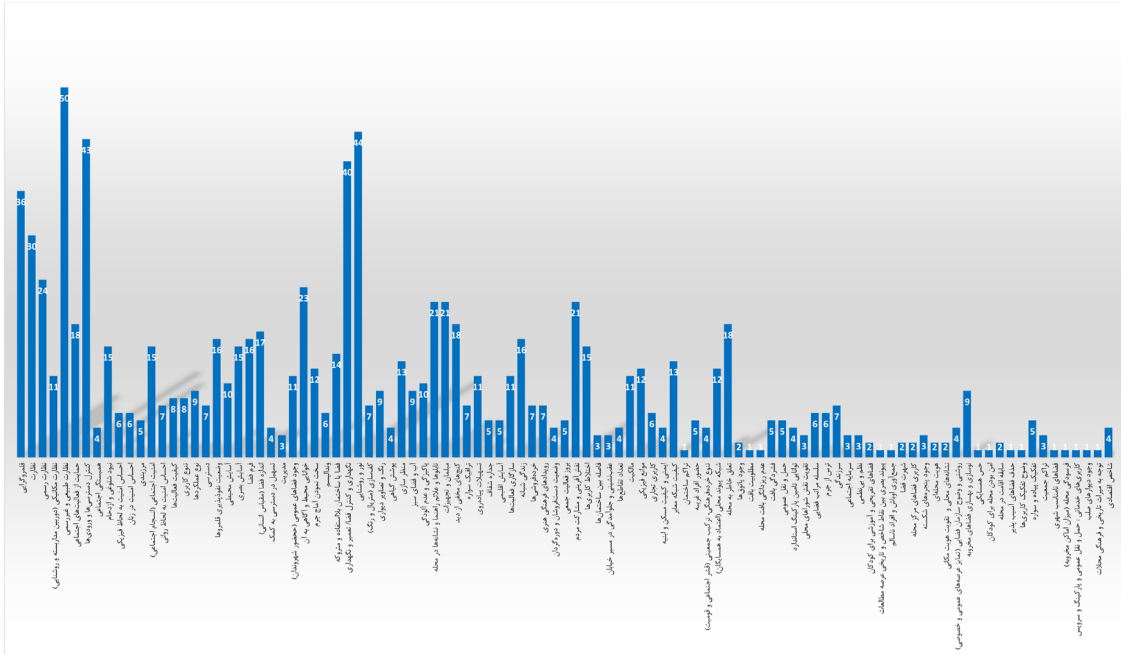
- سرمایه اجتماعی: مولفه‌های مثبتی مانند همکاری و روابط دوسویه بین افراد و در سطح بالاتر اعتماد بین آن‌ها را شامل می‌شود (Pourjafar, Rezaeifar, and Taghvaea 2011). این مفهوم از انزوای اجتماعی ساکنان جلوگیری می‌کند و باعث تعلق خاطر افراد به محله شده و با افزایش حس همسایگی و اعتماد به یکدیگر، مشارکت مردمی و در نهایت امنیت محله را افزایش می‌دهد.

- عوامل مدیریتی: مدیریت صحیح مسئولان و مدیران شهری چه در شهرها و چه در محله‌ها در بستر شوراهای محلی تاثیر به‌سزایی در برقراری احساس عدم امنیت دارد.

۳-۲-۴- بعد معنایی

مولفه‌های معنایی از طریق ارزیابی ذهنی فرد از کیفیت محیط زندگی ادراک می‌شوند که تحت تاثیر عوامل روان‌شناختی فردی نیز می‌باشند. یکی از مولفه‌های بسیار مهم معنایی، سرزندگی در فضای شهری است که زمانی نمود پیدا می‌کند که افراد بسیاری از رده‌های سنی و جنسی متفاوت با انجام فعالیت‌های انتخابی اجتماعی حضور خود را در ساعات متفاوتی از شبانه‌روز به ثبت می‌رسانند (Khashto and Saeedi Rezvani 2010). شهرت

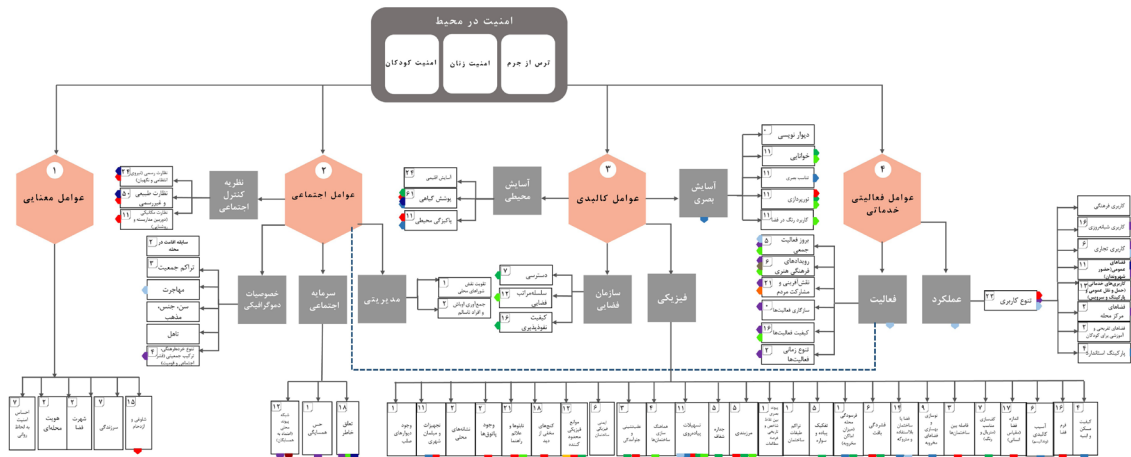
شکل ۲: فراوانی مولفه‌ها در بین منابع استخراج‌شده در امنیت

جدول ۲: اصلاحات انجام‌شده روی چارچوب مفهومی پژوهش در دو دور دلفی

تغییر	بعد
فعالیتی - خدماتی	مولفه‌های کاربری تجاری، فرهنگی، شبانه‌روزی، تفریحی، آموزشی، خدماتی (حمل و نقل و پارکینگ و سرویس)، فضاهای عمومی و فضاهای مرکز محله در ذیل مؤلفه تنوع کاربری قرار گیرند.
کالبدی	تنوع کاربری و اختلاط کاربری، دو مولفه‌ی مشابه هستند لذا در قالب یک مولفه تلفیق شوند. مولفه‌ی روشنی و وضوح سازمان فضایی مشابهه سلسله‌مراتب فضایی است لذا در هم ادغام شوند. نام بهتر مولفه‌ی سلسله‌مراتب فضایی است.
اجتماعی - جمعیتی	مولفه کیفیت شبکه معابر و تعداد تقاطع‌ها و شبکه حمل و نقل عمومی بهتر است از این دسته حذف شوند. مولفه‌های پوشش گیاهی و آب و فضای سبز مشابه هم بوده و می‌توانند با یکدیگر ادغام شوند. مولفه‌ی دیوارنویسی ذیل آسایش بصری اضافه شود. عنوان مولفه ایمنی بهتر است تغییر کند. مولفه فشردگی بافت محتوای مشابهی با مولفه ریزدانگی محله دارد لذا بهتر است تجمیع شوند. عنوان این دسته به اجتماعی تغییر یابد زیرا عوامل انسانی در همه دسته‌ها می‌تواند قرار گیرد.
معنایی	همه مولفه‌های تعلق خاطر، شبکه پیوند محلی و حس همسایگی می‌توانند در ذیل دسته‌ای جدید به نام سرمایه اجتماعی قرار گیرند. امنیت اجتماعی (انسجام اجتماعی) بهتر است از این دسته حذف شود. شبکه پیوند محلی (اعتماد به همسایگان) به دسته عوامل اجتماعی منتقل شود. امنیت زنان و امنیت کودکان خود از شاخصه‌های سنجش امنیت محسوب می‌شوند و ذیل عوامل آن نیستند لذا بهتر است حذف شوند. ترس از جرم را نمی‌توان سنجید. به علت متناظر نبودن با سایر مولفه‌ها حذف شود. مولفه خوانایی به دسته عوامل کالبدی منتقل شود.

شکل ۳: چارچوب مفهومی نهایی پژوهش (پس از اصلاحات دلفی)

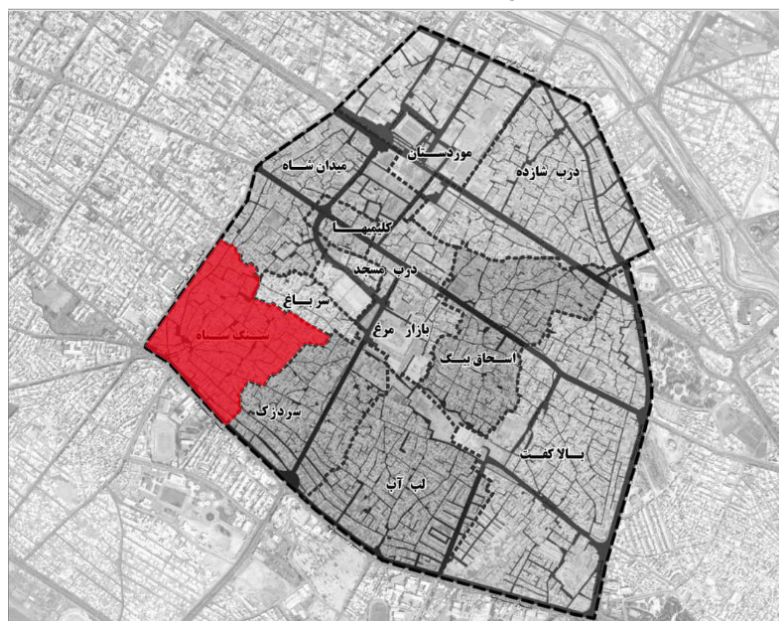
هکتار مساحت دارد. به لحاظ مکانی در غرب منطقه ۸ شیراز قرار دارد و جنوب و جنوب غرب این محله حصار شهر قدیم بوده است. شمال آن نیز محلات میدان شاه و سر باغ و شرق آن محله سر دزک قرار دارد (شکل ۴). محور تاریخی سنگ سیاه از گذرهای مهم شهر شیراز بوده و هم‌اکنون نیز با ترکیب فعالیت‌های تجاری، مسکونی، سیاحتی و فرهنگی در مجاورت یکدیگر، اختلاط کاربری خوبی را به وجود آورده و لذا اهمیت خود را حفظ کرده است (Kiani Babookani, Sadeghi, and Shole 2017). این اختلاط کاربری کمک می‌کند تا علاوه بر تأمین نیازهای معیشتی و معنوی اهالی، فضایی برای تجمع و گذراندن اوقات فراغت نیز وجود داشته باشد و به این واسطه تعاملات اجتماعی ساکنان ارتقا یابد؛ لذا این فضاها در حکم نشانه‌های هویتی محله عمل می‌کنند.

در مرحله بعد مولفه‌هایی که از روش دلفی دارای میانگین بالاتر از ۳ بودند با مولفه‌هایی که فراوانی بالاتر از ۱۱ در ادبیات موضوع (تحلیل محتوا) داشتند اشتراک گرفته شد و بر این مینا جدول هدف محتوا و سپس پرسش‌نامه تهیه شد. پرسش‌نامه با هدف سنجش اثرگذاری ۳۹ گویه بر احساس امنیت در محدوده مطالعاتی با استفاده از طیف لیکرت انجام شده است. ۹۸ پرسش‌نامه توسط اهالی محله سنگ سیاه پاسخ داده شد. محاسبه حجم نمونه طبق نظریه کلاین که بین ۲.۵ الی ۵ برابر تعداد سوالات پرسش‌نامه را برای حجم نمونه مناسب می‌داند انتخاب شده است. روایی پرسش‌نامه از طریق روایی صوری و روایی محتوایی (جدول هدف/ محتوا) انجام شده است.

۴-۱- محدوده مورد مطالعه

محله تاریخی سنگ سیاه حدود ۳۳۷۴ نفر جمعیت و ۲۷

شکل ۴: موقعیت محله سنگ سیاه در منطقه

(<https://en.shiraz.ir>)

تعلق ساکنین و کسبه به مکان، ایجاد تعهدات کالبدی مناسب در جداره در راستای افزایش امکان نظارت بر فضا و حذف مکان‌ها و گوشه‌های جرم خیز محقق گردد. برای تجدید حیات محله سنگ سیاه و از جمله ارتقا امنیت در آن، توجه به تمام ابعاد ضروری به نظر می‌رسد. برنامه‌های بازآفرینی شهری بیش‌تر تک‌بعدی و با تمرکز بر بعد کالبدی بوده است و اهمیت ارتباط مقابل بین تصمیم‌سازان، تصمیم‌گیران، عوامل اجرایی و استفاده‌کنندگان مغفول مانده است (Afzali and Esmacili 2014). در سطح فضاهای عمومی شهر شیراز نیز از بین عناصر محیطی مؤثر بر احساس امنیت از دید کاربران فضاهای عمومی، بیش‌ترین ضریب تاثیر به ترتیب مربوط به عناصر اطلاعاتی، روشنایی، جنسیت و دسترسی به حمل و نقل میباشد. از دیگر متغیرهایی که صرفاً به صورت مستقیم و بدون میانجی بر احساس امنیت تاثیر دارند می‌توان از دحام و فرم فضا را نام برد (Lotfi and Sasanipor 2020).

۵. یافته‌های تحقیق

مشخصات دموگرافیک پاسخ‌دهندگان در جدول ۳ مشاهده می‌شود.

با بررسی مولفه‌های کالبدی مؤثر بر امنیت در محله می‌توان اظهار کرد که به دلیل اختلاط کاربری قوی، رعایت حریم و سلسله‌مراتب در بافت محله، وجود عرصه‌های نیمه‌عمومی با امکان نظارت، قرارگیری ورودی چند خانه در کنار هم و افزایش همسایگی، نبود فضاهای خالی در محله، امنیت در گذشته به خوبی تامین می‌شده است (Abdollahzadeh Fard, Savarzadeh, and Mohammadi 2019). اما متأسفانه امروزه عوامل متعددی نظیر فرسودگی در کالبد و سیمای بافت، وجود ظرفیت‌های بدون استفاده، ضعف زیرساخت‌ها و خدمات شهری مناسب با نیاز امروز و همچنین اوضاع اقتصادی نامناسب، سبب کاهش سرزندگی و زیست‌پذیری و امنیت در محله شده است (Habibi 2013). از جمله مطالعات پیشین در این محله، طراحی شهری محور سنگ سیاه است که در آن نظرسنجی از ساکنان و مدیران و سازمان‌های مداخله‌کننده صورت گرفته است. در آن علاوه بر سنجش وضع موجود، نقاط قوت و ضعف و امکانات و تهدیدات در قالب جدول SWOT ارائه گردیده است. در نتایج این طرح پژوهشی نیز بحث بسترسازی امنیت اجتماعی و ایمنی فضای گذر از اهداف کلان برشمرده شده که می‌تواند از طریق اهداف خرد شامل زمینه‌سازی حضور فعال مردم در فضا، تقویت احساس

جدول ۳: متغیرهای دموگرافیک ساکنان محله سنگ سیاه

متغیر	گروه‌بندی	فراوانی (درصد)
جنسیت	زن	۳۹.۸
	مرد	۵۹.۲
تاهل	مجرد	۴۱.۸
	متاهل	۵۸.۲
	متولد محله	۵۲.۵
توزیع محل تولد افراد	متولد شهر، کشور و یا محله‌ی دیگر	۴۷.۵
	زیر دیپلم	۲۴.۵
تحصیلات	دیپلم	۳۶.۲
	فوق دیپلم	۸.۱
	لیسانس	۲۴.۲
	فوق لیسانس	۷.۱
تمایل به سکونت	تمایل	۵۵.۱
	عدم تمایل	۳۷.۸

و نظارت غیررسمی به محیط اطراف در مسیرهای پیاده بیش‌ترین تاثیر بر امنیت را دارد که ذیل کنترل اجتماعی قرار دارد. در مرتبه بعدی اعتماد به اهالی و معتمدین محله قرار دارد که از مولفه‌های سرمایه اجتماعی است. در خصوص بعد کالبدی نیز، رتبه اول توأمان مربوط به دو مولفه‌ی نگهداری از محله از دسته فیزیکی و فضای سبز

در جدول ۴ نظرات ساکنان محله سنگ سیاه در مورد میزان تاثیر هر مولفه بر امنیت آمده است. در بعد عوامل فعالیتی - خدماتی، رتبه اول تا سوم به ترتیب مربوط به فضای سرگرمی و جمع شدن همسایگان (فضای عمومی)، رویدادهای فرهنگی - هنری و مشارکت برای رفع مشکلات محله می‌باشد. در بعد عوامل اجتماعی - جمعیتی، دید

سوم اهمیت را دارد. در خصوص بعد معنایی، مولفه‌ی سرزندگی رتبه نخست را به خود اختصاص داده است.

و پارک از دسته آسایش محیطی است. رتبه دوم، مولفه‌ی ایجاد سلسله‌مراتب از طریق کف‌سازی و منظرسازی است و مولفه‌ی شکل فضاها از دسته‌ی عوامل فیزیکی رتبه

جدول ۴: نتایج آماری مربوط به ارزیابی عوامل تشکیل‌دهنده امنیت در محله سنگ سیاه

بعد	مولفه	خیلی زیاد	زیاد	کم	خیلی کم	میانگین	انحراف معیار
کیفیت خدماتی	تامین نیاز در فضاهای مرکز محله	٪۶.۳۰	٪۱۷.۹۰	٪۵۲.۶۰	٪۲۳.۲۰	۲.۹۳	۰.۸۱۵
	استفاده متفاوت و چند عملکردی از فضای مرکز محله	٪۱۷	٪۳۵.۱۰	٪۱۹.۱۰	٪۲۸.۷۰	۲.۶۰	۱.۰۸۱
	رویدادهای فرهنگی هنری	٪۶.۲۰	٪۱۳.۴۰	٪۵۱.۵۰	٪۲۸.۹۰	۳.۰۳	۰.۸۲۲
	فضای سرگرمی و جمع شدن همسایگان (فضای عمومی)	٪۳.۱۰	٪۹.۲۰	٪۵۰	٪۳۷.۸۰	۳.۲۲	۰.۷۴۰
	مشارکت برای رفع مشکلات محله	٪۸.۳۰	٪۱۹.۸۰	٪۳۹.۶۰	٪۳۲.۳۰	۲.۹۶	۰.۹۲۸
کیفیت اجتماعی	دید و نظارت غیررسمی به محیط اطراف در مسیرهای پیاده	٪۹.۶۰	٪۳۴	٪۳۶.۲۰	٪۲۰.۲۰	۲.۶۷	۰.۹۰۹
	اعتماد به اهالی و معتمدین محله	٪۲۰.۸۰	٪۲۸.۱۰	٪۳۱.۳۰	٪۱۹.۸۰	۲.۵۰	۱.۰۳۶
کالبدی	فضای سبز و پارک	٪۹.۴۰	٪۱۵.۶۰	٪۳۵.۴۰	٪۳۹.۶۰	۳.۰۵	۰.۹۶۶
	سلسله‌مراتب با کف‌سازی یا منظرسازی	٪۴.۳۰	٪۱۹.۴۰	٪۴۷.۳۰	٪۲۹	۳.۰۱	۰.۸۱۴
	جای‌گیری درست چراغ‌ها و تیر برق	٪۱۳.۷۰	٪۲۱.۱۰	٪۴۴.۲۰	٪۲۱.۱۰	۲.۷۳	۰.۹۵۰
	شکل فضاها	٪۶.۳۰	٪۲۱.۹۰	٪۳۹.۶۰	٪۳۲.۳۰	۲.۹۸	۰.۸۹۴
	کنترل فضاهای بایر	٪۱۲.۴۰	٪۲۸.۹۰	٪۳۹.۲۰	٪۱۹.۶۰	۲.۶۶	۰.۹۳۴
معنایی	نگهداری از محله	٪۱۰.۳۰	٪۱۴.۴۰	٪۳۵.۱۰	٪۴۰.۲۰	۳.۰۵	۰.۹۸۳
	سرزندگی، حضور و تنوع افراد	٪۱۲.۴۰	٪۳۹.۲۰	٪۲۴.۷۰	٪۲۳.۷۰	۲.۶۰	۰.۹۸۶

۶. نتیجه‌گیری

روش پیمایشی و ابزار پرسش‌نامه، چارچوب یادشده در محله سنگ سیاه به آزمون گذارده شده است. لازم به ذکر است، مشخصات دموگرافیک تحقیق گویای سطح سواد نسبتاً بالا در دو جنسیت زن و مرد و به میزان نسبتاً مساوی است. نتایج حاصل از مقایسه مولفه‌های امنیت از دید آن‌ها و متخصصین در جدول ۵ قابل مشاهده است.

چارچوب مفهومی پژوهش با لحاظ کردن چهار بعد اصلی (فعالیتی- خدماتی، اجتماعی- جمعیتی، کالبدی و معنایی) و مؤلفه‌های ذیل هر بعد، از ادبیات موضوع استخراج شده است. این چارچوب مفهومی از طریق روش دلفی به تایید نهایی رسیده است. پس از آن با به‌کارگیری

جدول ۵: مقایسه سه مؤلفه با اولویت بالاتر در هر بعد طبق نظرات متخصصین و ساکنان

رتبه مؤلفه	بعد فعالیتی- خدماتی		بعد اجتماعی جمعیتی		بعد معنایی		بعد کالبدی	
	متخصصین	ساکنان	متخصصین	ساکنان	متخصصین	ساکنان	متخصصین	ساکنان
۱	بروز فعالیت جمعی (۳.۸۷۵)	فضای سرگرمی و جمع شدن همسایگان (۳.۲۲)	تعلق خاطر (۳.۵۰)	دید و نظارت غیررسمی به محیط اطراف در مسیرهای پیاده (۲.۶۷)	سرزندگی (۳.۷۵)	سرزندگی (۲.۶۰)	تجهیزات و مبلمان شهری (۳.۸۷۵)	فضای سبز و پارک (۳.۰۵)
۲	تامین نیاز در فضاهای مرکز محله (۳.۵۰)	رویدادهای فرهنگی هنری (۳.۰۳)	نظارت طبیعی و غیررسمی حس همسایگی (۳.۲۵۰)	اعتماد (۲.۵۰)	شهت فضا (۳.۳۷۵)	-	نورپردازی (۳.۷۵۰)	سلسله‌مراتب با کف‌سازی و منظرسازی (۳.۰۱)

رتبه مولفه	بعد فعالیتی - خدماتی		بعد اجتماعی جمعیتی		بعد معنایی		بعد کالبدی	
	متخصصین	ساکنان	متخصصین	ساکنان	متخصصین	ساکنان	متخصصین	ساکنان
۳	تنوع کاربری‌ها (۳.۳۷۵)	مشارکت برای رفع مشکلات محله (۲.۹۶)	سابقه اقامت در محله (۳.۰۰)	اشراف ساختمان‌ها بر فضاهای جمعی محله (۲.۲۹)	وجود دیوارهای صلب (۳.۶۲۵)	شکل فضاها (۲.۹۸)		

دید متخصصین تجهیزات و مبلمان شهری و نورپردازی است، در حالی که مردم به فضای سبز، پیاده‌روها و ساختار فضا را دارای اولویت می‌دانند. با توجه به نظرات مردم و متخصصین به نظر می‌رسد فصل مشترک نظرات به کارکردهای فضا، تنوع عملکردی، برگزاری رویدادهای فرهنگی باز می‌گردد. در حالی که متخصصین امنیت را بیش‌تر به مسائل زیبایی‌شناسی ارتباط می‌دهند، مردم به دنبال کار دسته‌جمعی و مشارکتی جهت ارتقاء امنیت در ساختار محله می‌باشند. برای تحقق اهداف و نظرات استفاده‌کنندگان اعم از متخصصین و مردم و حرکت به سمت ایجاد پارادایم کارکردی - کالبدی در جهت ارتقاء امنیت که حتی‌المقدور افتراق معنایی دیدگاه‌ها را به سمت نگاه واحد سوق دهد، می‌توان راهبردهای زیر را در مرکز محله پیشنهاد داد.

- ایجاد فضاهای فرهنگی در محدوده مرکز محله مانند فرهنگسرا و کتابخانه جهت برگزاری رویدادهای مختلف؛
- حذف و یا به حداقل رساندن فضاهای بی‌دفاع و مکان‌های ناپیدا از طریق مداخله در ساختار فیزیکی و ساماندهی کالبدی مرکز محله (شکل ۵ و ۶) برای تحقق قلمرو پایی محله؛

در بعد فعالیتی - خدماتی، متخصصین، بروز فعالیت جمعی را در گرو تنوع و تامین کاربری مرکز محله می‌دانند، حال آن‌که مردم آن را در گرو فضاهای جمعی سرگرم‌کننده در جهت برگزاری رویدادهای فرهنگی با تاکید بر مشارکت آن‌ها در ساختار قرارگاه‌های رفتاری می‌دانند. به نظر می‌رسد انجام فعالیت‌های جمعی و به وقوع پیوستن رویدادهای فرهنگی در قرارگاه‌های رفتاری هر چند با دو بیان متفاوت از نظر مردم و متخصصان مطرح شده است، ولی در اصل وقوع آن یک توافق نانوشته بین مردم و متخصصین وجود دارد. تفاوت معنادار در این مهم مربوط به مشارکت مردم در انجام فعالیت‌های مذکور می‌باشد که مورد توجه متخصصان قرار نگرفته است. در بعد اجتماعی متخصصین روی شاخصه‌های تعلق خاطر، نظارت طبیعی و غیررسمی، حس همسایگی و مدت اقامت حساسیت دارند، در حالی که برای مردم نظارت و اشراف برای ارتقاء امنیت مبتنی بر اعتماد به یکدیگر مورد توجه است. در بعد معنایی، متخصصین و مردم در مورد اهمیت سرزندگی برای ارتقای امنیت اشتراک نظر دارند، در حالی که شهرت فضا را صرفاً متخصصین دارای اولویت می‌دانند. بالاخره در بعد کالبدی، مهم‌ترین مؤلفه‌ها از

شکل ۵ و ۶: ساماندهی فضای مقابل آرامگاه سیبویه (مرکز محله)

وقوع جرم (شکل ۷ و جدول ۶)؛

- تبدیل فضاهای غیر قابل دفاع به مراکز فعالیتی - خدماتی به منظور تامین خدمات مورد نیاز محله و پیشگیری از

شکل ۷: مکان‌یابی فضاهای غیرقابل دفاع محله سنگ سیاه

جدول ۶: کاربری پیشنهادی و کاربری وضع موجود فضاهای بی دفاع محله سنگ سیاه

شماره پلاک	کاربری وضع موجود	کاربری پیشنهادی طرح تفصیلی	مساحت (مترمربع)	کاربری پیشنهادی
۱	پارکینگ	مختلط مسکونی خدماتی	۲۷۶	فضای باز چند منظوره
۲	زمین بایر	مختلط مسکونی خدماتی	۲۱۰	کارگاه خوداشتغالی بانوان
۳	زمین بایر	مختلط مسکونی خدماتی	۱۰۳۸	فرهنگی آموزشی
۴	زمین بایر	مختلط مسکونی خدماتی	۷۶	فضای سبز
۵	زمین بایر	مسکونی، تجاری، خدماتی	۱۷۹۶	آموزشی
۶	پارکینگ	مختلط مسکونی خدماتی	۱۲۴	فضای سبز
۷	پارکینگ	پارک	۸۳۳	آمفی تئاتر روباز، پارک
۸	زمین بایر	مسکونی، تجاری، خدماتی	۸۶۴	باشگاه ورزشی
۹	زمین بایر	مختلط مسکونی خدماتی	۴۳۲	رستوران و کافی شاپ

- ایجاد فضای سرگرمی و رویداد فرهنگی برای بروز فعالیت‌های جمعی در فضای شهری محله (شکل ۸)؛

شکل ۸: تغییر کاربری از پارکینگ به فضای بازی بچه‌ها و آمفی تئاتر روباز در گذر حاج زینل (مرکز محله)

- نورپردازی مناسب فضاهای جمعی و به‌ویژه مرکز محله؛
- افزایش نظارت طبیعی به وسیله افزایش حضور مردم در فضاهای جمعی؛
- منظرسازی و طراحی فضای سبز.

آبسالان، فاطمه و دیگران

شکل ۹: منظرسازی و ایجاد فضای سبز از طریق مکان‌یابی درخت‌ها و استفاده از انواع گیاهان مناسب در فضاهای عمومی

فهرست منابع

- Abdollahzadeh Fard, Alireza, Seyed Korosh Savarzadeh, and Zahra Mohammadi. 2019. "Studying the function of Security in historical context with the child friendly city Approach (A Case study of Bala Kaft Neighborhood, Shiraz)". *Journal of Urban Structure and Function Studies* 17(5): 7-25. https://shahr.journals.umz.ac.ir/article_2108.html?lang=en. [in Persian]
- Abdollahzadeh Taraf, Akbar, Mustafa Behzadfar, and Mohammad Naqizadeh. 2010. "Expanding The Neighborhood Concept through The Anatomy of Community Concept". *Journal of Sociology Studies* 7(2): 89-104. <https://www.sid.ir/paper/222746/en>. [in Persian]
- Afzali, Kourosh, and Zahra Esmacili. 2014. "Investigating the strategies for re-creating urban life in Shiraz, Siah Sang. *The old neighborhood*" *National conference on architecture and sustainable urban landscape*. [in Persian]
- Ahmadi, Hasan, and Mehrdad Mehrjou. 2020. "Investigating the effect of environmental quality components on citizens' sense of security; the case of: Central sidewalk of Hamedan City". *Journal of Urban and Regional Development Planning* 12(5): 105-135. <https://www.magiran.com/paper/2356707>. [in Persian]
- Atlas, R. 1999. *Designing against terror: sit security planning and design criteria. Architectural graphics standards*. Florida: Atlas safety & security design.
- Azizi, Mohammad Mahdi, and Elahe Shabanjoola. 2014. "Evaluation of old city's neighborhoods in response to the sense of safety (A case study of Qazvin, Malek abad)". *Human Geography Research Quarterly* 4(46): 791-808. <https://www.magiran.com/paper/1382052?lang=en>. [in Persian]
- Baba, Yoko, and Mark Austin. 1989. Neighborhood Environmental Satisfaction, Victimization and Social Participation as Determinants of Perceived Neighborhood Safety. *Environment and Behavior* 21: 763-780. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0013916589216006>
- Behzadpour, Mohammad, and Abolfazl Karbalayi Hosseini Ghiasvand. 2018. "A comparative study of physical factors affecting the prevention of theft from residential buildings in old and new urban contexts using network analysis method (ANP)". *Strategic studies of Iran's social issues* 12(2): 65-86. [in Persian]
- Canter, David. 1977. *The Psychology of Place*. London :Architectural Press.
- Cozens, Paul Michael, Greg Saville, and David Hillier. 2005. "Crime Prevention through Environmental Design (CPTED): A Review and Modern Bibliography". *Property Management* 23(5): 328-356. [https://www.scirp.org/\(S\(i43dyn45teexjx455qlt3d2q\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1226008](https://www.scirp.org/(S(i43dyn45teexjx455qlt3d2q))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1226008)
- Cozens, Paul, and Terence Love. 2015. "A review and current status of crime prevention through environmental design (CPTED)". *Journal of Planning Literature* 30(4): 393-412. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0885412215595440?journalCode=jplb>
- D.K.Ching, Francis. 1979. *Architecture, Form, Space, Order. Translated By Zahra Gharegozloo*. Tehran: Tehran University Publications. [in Persian]
- Dadras, Bijhan. 2011. *Urban Management (geography and urban planning)*. Tehran: Payam Noor University Printing and Publishing Center. [in Persian]
- Gharai, Fariba, Nafiseh Rad Jahanbani, and Nazila Rashidpour. 2010. "Study of Sense of Safety in Different Urban Areas, Case Study: A Comparison of Regions 2 and 11 of Tehran Municipality". *Armanshahr* 4(3): 17-32. <https://www.sid.ir/paper/202433/en>. [in Persian]
- Ghorbani, Kazem, Kazem Mondegari, and Mohammadreza Noghsan Mohammadi. 2014. "Compiling New Connections in Valuable Urban Fabrics Case Study: Dahom-e-Farvardin Street in Yazd City". *Journal of The Urban Development and Organization Haft Shahr* 4: 28-51. https://www.haftshahrjournal.ir/article_8778.html. [in Persian]
- Habibi, Davood. 2013. "A Study of The Factors Effecting on The Fall of Joyfulness and Viability Sense in Historical and Timeworn Textures (A Case Study: Sang Siyah District of Shiraz)". *Journal of Studies on Iranian Islamic City* 14: 75-80. <https://www.sid.ir/paper/177391/en>. [in Persian]
- Heidari, Aliakbar, Yaghowb Peyvastegar, and Maryam Kiyayi. 2018. "Check the quality of the security permeability edge of space (Case study: spatial analysis Timcheh structure in traditional Bazar)." *Honar-ha-ye-ziba Memari-va-shahrsazi* 1(23): 41-54. <https://www.magiran.com/paper/1888855?lang=en>. [in Persian]
- Jafari Karimi, Ashkan, Esmail Ali Akbari, and Mostafa Taleshi. 2021. "Physical-spatial factors role in urban space security Case study: regions 6, 10 and 12 of Tehran". *Haft Hesar Journal of Environmental Studies* 37(10): 83-98. <https://www.magiran.com/paper/2356300/?lang=en>. [in Persian]
- Ketabchi, Emad, and Mehrnoosh Bahrpeyma. 2014. "Investigating the security in the investigated urban areas: Pardis residential complexes and the Haft Tanan area of Shiraz". *Gozaresh* 94: 45-58. <https://fceo.ir/image/News/qi544uzq.fsk.pdf>. [in Persian]
- Khashtoo, Maryam, and Navid Saeedi Rezvani. 2010. The Effective Factors on Urban Spaces Vitality (Creating a Lively Urban Space with Emphasizing the Concept "Pedestrian Mall"). *Urban Identity*, 4(6): 63-74. [in Persian]
- Kiani Babokani, Abbas, Alireza Sadeghi, and Mahsa Shole. 2017. "Investigating Factors Affecting Citizens' Sense

- of Security in Urban Spaces, A Case Study of “Sang Siah Shiraz”. *The 7th International Conference on Sustainable Development and Urban Development*. <https://civilica.com/doc/701621>. [in Persian]
- Kimber, M. 2009. Wigan local development framework CSPO. Community Safety & Neighbourhood Quality, Wigan Council.
 - Koskela, Hille, and Rachel Pain. 1999. “Revisiting fear and place: women’s fear of attack and the built Environment”. *Geoforum* 31: 269-280. [http://dx.doi.org/10.1016/S0016-7185\(99\)00033-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0016-7185(99)00033-0)
 - Kretzer, D. M. 2021. Incremental light space: Reducing socio -technical night-time public space inequality in Bogotá through lighting technology and design for informal settlements, Doctoral dissertation, ETH Zurich.
 - Lotfi, Sedighe, and Mohammad Sasanipor. 2020. “Investigating Environmental Factors in Security of Urban Public Spaces Using Path Analysis Model (A Case Study: Of Shiraz City).” *Journal of studies of human settlements planning* 3(15): 785-745. https://jshsp.rasht.iau.ir/article_677846.html?lang=en. [in Persian]
 - Lotfi, Sedighe, Bardi Anamorad Nejad Rahim, and Heydar Vahedi. 2014. “Evaluation of the physical components of public spaces and its impact on the feeling of social security of the citizens of Babolsar”. *Strategic studies of security and social order* 9(4): 131-152. <https://www.sid.ir/paper/506015/fa>. [in Persian]
 - Mirhoseini, Zeinab, and Heydar Jahanbakhsh. 2016. “The Effect of The Physical Components of The Historical context on The Environmental Security of Tourists (Case Study: Ardakan, Charkhab Neighborhood)”. *Hoviate-shahr* 28(10): 89-104. <https://www.sid.ir/paper/154537/en>. [in Persian]
 - Monfared, Neda Sadat, Hashem Hashemnejad, and Seyed Abbas Yazdanfar. 2021. “Design Principles for Secure and Sociable Local Community: Case study - Chizar”. *Asian Journal of Environment-Behaviour Studies* 6(18): 17-25. https://www.researchgate.net/publication/354373563_Design_Principles_for_Secure_and_Sociable_Local_Community_Chizar
 - Perkins, Douglas, and Taylor Ralph. 1996. “ Ecological Assessments of Community Disorder: Their Relationship to Fear of Crime and Theoretical Implications”. *American Journal of Community Psychology* 24: 63- 107. https://www.researchgate.net/publication/14490540_Ecological_Assessments_of_Community_Disorder_Their_Relationship_to_Fear_of_Crime_and_Theoretical_Implications
 - Pourjafar, Mohammad Reza, Fatemeh Rezaeifar and Ali Akbar Taghvaea. 2011. “Defensible Spaces as a Social Capital in Reducing Urban Crimes and Promotion of Environmental Security (With Respect to I. T. C.)”. *Journal of Social Sciences* 3(1): 65-92. <https://magiran.com/paper/837923/?lang=en>. [in Persian]
 - Rafieyan, Mohsen, Mohammad Moyedi, and Hasan Salmani. 2014. “Measuring citizens’ sense of security using urban landscape components (case study: Evin neighborhood)”. *Journal of Geographical Science* 12: 33-59. <https://www.magiran.com/paper/2432833>. [in Persian]
 - Rahnama, Mohammad Rahim, and Negar Hosseinian. 2015. “The effect of physical components on the feeling of security in public spaces (Abkoh neighborhood, Mashhad city)”. *Journal of Greate Khorasan* 18(6): 61-79. <https://www.magiran.com/paper/1519420>. [in Persian]
 - Roštam Goorani, Ebrahim, and Mahsa Sodagar. 2012. “Analysis of Urban Security Indices in Chahestaniha, Bandar Abbas: a Preventive Approach”. *Journal of Crime Prevention Studies* 22. <https://www.magiran.com/paper/1117669/?lang=en>. [in Persian]
 - Salehi, Esmaeil. 1998. “Environmental characteristics of safe urban spaces”. *Urban Planning and Architecture Study and Research Center*: 107-114. [in Persian]
 - Salimi, Farzaneh, Laleh Ghaemi, Najmeh Adeli, and Roya Eghbal Moghadam. 2016. “Evaluating the Design of Akhoond District Center in Qazvin; Improving Security Level, Citing CPTED Approach”. *Motaleate Shahri* 21: 29-38. <https://www.magiran.com/paper/1736427/?lang=en>. [in Persian]
 - Seyedeh Mahsa, Abdollahzadeh, Mahmood Arzhamand, and Ahmad AminPoor. 2017. “Social Sustainability in Iran Traditional Neighborhoods, Case Study: Shiraz SangeSiyah Neighborhood”. *Journal of Architect, Urban Design & Urban Planning* 19(10): 44. <https://www.magiran.com/paper/1749078/?lang=en>. [in Persian]
 - Shakoori Asl, Shide. 2017. “Recognition of Environmental attributes contributing to women’s Security in Urban Spaces (Case Study: Makhsus and Salamat Neighborhoods, Tehran’s 11th Region)”. *Motaleate Shahri* 21: 77-91. <https://www.magiran.com/paper/1736432/?lang=en>. [in Persian]
 - Shamaei, Ali, and Seyyed Hossein Vahedinejad. 2018. “Spatial Analysis of Criminal Hotspots in Urban Worn Out Textures (Case Study: District 12 of Tehran Municipality)”. *Journal of Social Order (ENTEZAM-E-EJTEMAEI)* 4(10): 191-215. <https://www.sid.ir/paper/187380/en>. [in Persian]
 - Siebel, Walter, and Jan Wehrheim. 2003. security and the urban public sphere. *urban studies* 42(2): 45-60.
 - Sinafar, Atieh, Parvin Partovi, and Mahshid Shokouhi. 2015. “Investigating the Role of Permeability in Promotion of Quality of Environment of Neighborhood Unit (Case study:Tehran-Narmak)”. *Hoviyat Shahr magazine* 21(9): 91-102. <https://www.magiran.com/paper/2284433/?lang=en>. [in Persian]
 - Tavasoli, Mahmoud. 2015. *Principles and methods of urban design and residential spaces in Iran*. Tehran :Tehran University Publishing Institute. [in Persian]
 - Zamani, Bahador, and Sara Shams. 2014. “The necessity of the community-based approach in regeneration of

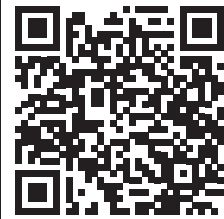
- urban historical fabrics". *Journal of The Urban Development and Organization Haft Shahr* 45-46: 72-93. https://www.haftshahrjournal.ir/article_8780.html?lang=en. [in Persian]
- Zarghami, Esmail, Abdolhamid Ghanbaran, Pooria Saadati Vaghar, and Morteza Zamani. 2018. "The role of physical readability in the security of urban parks (Case study: People's Park and Eram Park in Hamadan)". *Journal of Studies On Iranian - Islamic City* 32(8): 17-31. <https://www.magiran.com/paper/1904777>. [in Persian]
 - Zekavat, Kamran. 2013. "Physical Organization in Urban Design". *Soffeh* 23(4): 65-90.
 - Ziari, Keramatollah, Rouhollah Asad Zadeh, and Mojtaba Sadeghi. 2013. "Analysis, Modeling and Prediction of Employment Role in Regional Immigrations Case Study: Siestan & Balochestan". *Geographic Space* 44(13). <https://www.sid.ir/paper/91617/en>. [in Persian]

نحوه ارجاع به این مقاله

آبسالان، فاطمه، سید عباس یزدانفر، و نداسادات صحراگرد منفرد. ۱۴۰۲. ارزیابی مولفه‌های طراحی محیطی موثر بر امنیت، مورد مطالعاتی: مرکز محله سنگ سیاه شهر شیراز. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر ۱۶(۴۲): ۱-۱۵.

DOI: 10.22034/AAUD.2023.304624.2551

URL: https://www.armanshahrjournal.com/article_173179.html

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

